

červen 2009

Jednání hlav států EU o situaci uprchlíků na jihu Evropské unie na pozadí odsouzení Řecka za nezákonnou detenci mučeného uprchlíka z Turecka

Martin Rozumek

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku rozhodl o porušení článků 3 a 5 odst. 1 a 4 Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách v případě tureckého politického aktivisty a novináře S.D., který byl tureckou policií mučen elektrickými šoky, držením v izolaci, věšením současně za nohy a ramena, a následně protiprávně uvězněn řeckými úřady.

Stěžovatel po propuštění z tureckého zadržení přeplaval dne 12. května 2007 do Řecka, kde požádal o udělení politického azylu. Přestože pan S.D. bez prodlení žádal řecké úřady o udělení politického azylu, jeho žádost nebyla řádně zaregistrována. Z tohoto důvodu a z důvodu nelegálního vstupu na řecké území byl umístěn do cely v pohraniční obci Soufli, kde setrval téměř dva měsíce. Následně byl přemístěn do cely v detenčním zařízení pro cizince v Petrou Rali. Žaloba stěžovatele proti zajištění byla správním soudem odmítnuta, protože podle řeckého práva by námitky stěžovatele byly projednatelné pouze za splnění podmínky, že by stěžovatel měl do 30 dnů opustit Řecko, která u něj jako žadatele o politický azyl splněna nebyla.

Podmínky zajištění stěžovatele v detenci byly Evropským soudem pro lidská práva shledány jako nelidské a ponižující, protože stěžovatel byl v detenci Soufli umístěn v přeplněné cele, bez možnosti vyjít na čerstvý vzduch, bez přístupu k telefonu a v nevyhovujících hygienických podmínkách. Životní podmínky v Patrou Rali byly dokonce shledány nepřijatelnými také Evropským výborem pro prevenci mučení, který toto místo navštívil v únoru 2007. Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že se Řecko dopustilo v případě pana S.D. porušení článku 3 Úmluvy – tj. porušení zákazu mučení, nelidského a ponižujícího zacházení. Řecko se vůči stěžovateli dopustilo také porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost), když až napotřetí zaregistrovalo žádost stěžovatele o udělení azylu a i poté jej v rozporu s právem drželo v detenci, přestože bylo zřejmé, že stěžovatel nemůže být v průběhu azylového řízení deportován. Konečně skutečnost, že řecké právo neumožňuje účinný přezkum rozhodnutí o zajištění byla rovněž soudem ve Štrasburku shledána v rozporu s článkem 5 odst. 4 Úmluvy. Řecko musí zaplatit stěžovateli tzv. spravedlivé zadostiučinění ve výši 10.000 EUR.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva jen dokumentuje skutečnost, že společný evropský azylový systém je pro uprchlíky na hony vzdálen deklarovanému cíli Evropské unie jako společného prostoru práva, bezpečnosti a spravedlnosti. Summit hlav států v Bruselu (ve dnech 18. a 19. června) měl mj. projednávat situaci uprchlíků a nelegálních imigrantů ve Středomoří. Řecko, Itálie, Malta nebo Kypr se s velkými obtížemi potýkají se značným množstvím imigrantů, kteří žádají o politický azyl. Itálie v květnu přistoupila v rozporu se zákazem *refoulement* podle článku 33 Úmluvy o právním postavení uprchlíků k nepřijatelné deportaci stovek imigrantů do Libye bez toho, že by jim bylo dovoleno požádat o azyl. V loňském roce přitom podle statistik OSN téměř 50% žadatelů o azyl v Itálii získalo mezinárodní ochranu. Je tedy jisté, že mezi deportovanými uprchlíky byla řada skutečně pronásledovaných osob, jejichž život je nyní v ohrožení.

Řecko uplatňuje podobnou praxi vůči uprchlíkům, kteří přicházejí z Turecka, a také tím porušuje své závazky z uprchlické konvence, Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a závazky vyplývající ze směrnic a nařízení práva Evropské unie. Jen pro zajímavost, uprchlík z Iráku má v současném „společném unijním prostoru práva a spravedlnosti“ ve Finsku jistotu 100%, že mu bude mezinárodní ochrana poskytnuta, ale jistotu 100% v Řecku, že mu mezinárodní ochrana poskytnuta nebude. Uprchlík z Ruska má 86% jistotu uznání v Litvě, 0% nadějí v Řecku, uprchlík z Afghánistánu má 95% nadějí na udělení mezinárodní ochrany ve Finsku a opět žádnou nadějí na poskytnutí azylu nebo doplňkové ochrany v Řecku.

V Bruselu by měla být situace uprchlíků ve Středomoří diskutována spolu s návrhy řešení, které předkládá Evropská komise. Mezi tyto návrhy patří mj. zřízení přijímacího střediska pro uprchlíky přímo v Libyi, kde by se mohly posuzovat azylové žádosti uprchlíků. Problémem však je, že Libye je známa rozsáhlým porušování lidských práv cizinců i vlastních občanů, není signatářem Ženevské úmluvy, nemá žádný systém integrace uprchlíků. Uprchlíky naopak vězni a nezřídka podrobuje nelidskému a ponižujícímu zacházení a trestání.

Řešení proto hledejme především v nalezení způsobu důstojného a humánního vstupu skutečně pronásledovaných osob na území členských států EU a spravedlivého sdílení uprchlického břemene, které v současné době dopadá zejména na země jižní Evropy. Tímto řešením mohou být tzv. humanitární víza pro uprchlíky, zavedení zvláštních řízení o udělení mezinárodní ochrany přes zastupitelské úřady, kde lze najít jistou paralelu se vstupem uprchlíků v rámci přesídlovacích programů, a zvýšení kvóty přijímaných uprchlíků v rámci přesídlovaných programů. Skutečný společný evropský azylový systém pak musí zahrnovat sjednocení kvality rozhodování o azylových žádostech a tzv. *protection sensitive* přístup pohraniční policie jednotlivých členských států EU, ale i společných operací EU v rámci agentury Frontex. Důrazně musí být odsouzeny pokusy jednotlivých členských států porušovat mezinárodní právo a vracet uprchlíky zpět do nebezpečí ztráty života a porušování základních lidských práv.

JUDr. Martin Rozumek
ředitel
Organizace pro pomoc uprchlíkům
V Praze dne 17.6.2009

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz